

NAYTELMA KIRJASTO.

N^o

50

KENRAALI

v. DÖBELN

4-OSAINEN KUVAELMASARJA

VÄNRIKKI STOOLIN TARINAIN MUKAAN

KUSTANTAJA

YRJÖ WEILIN, HELSINKI

KENRAALI v. DÖBELN

Kun Runebergin syntymäpäivä ja on käynyt yleiseksi juhlapäiväksi, jota viedään ei ainoastaan pöytäkirjoissa, vaan myös kirkonkyhässä, joka syntymäpäivänään, ja kun tämän vuosittaisen juhlan ohjelma ei ole mikään myöten kaipa vaihtelua, niin on sen takia, että tämäkin lisä juhlaohjelmistoon on toteutunut, muuten on tämä somi.

4-OSAINEN KUVAELMASARJA

VÄNRIKKI STOOLIN TARINAIN MUKAAN

niin runoelman (v. Döbeln Juuttaalla) ja yhdeksän muun Väriikki Stoolin tarinoissa löytyvän runon avulla, jo esitetty Suomal. Maaseututeatterissa ja annetaan nyt Runebergin päivänä (5/2 1908) ensi kerran Kansallinäyttämöllä tämän hieinan lisätyn sommitelman mukaan.

KUSTANTAJA

OSAKEYHTIÖ WEILIN & OOS AKTIEBOLAG

YRJÖ WEILIN, HELSINKI

HELSINKI
OSAKEYHTIÖ WEILIN & GÖÖS AKTIEBOLAG
1908

HENKILÖT:

Kun Runebergin syntymäpäivä jo on käynyt yleiseksi juhlapäiväksi, jota vietetään ei ainoastaan pääkaupungissa ja maaseutukaupungeissa, vaan melkein kaikissa kirkonkylissä, jopa syrjäseuduillakin, ja kun tämän vuosittaisen juhlan ohjelmisto ehkä aikaa myöten kaipaa vaihtelua, niin sopinee toivoa, että tämäkin lisä juhlaohjelmistoon on tervetullut; muuten on tämä sommitelma, joka on tehty runoilijaruhtinaamme kunnin runoelman (v. Döbeln Juuttaalla) ja yhdeksän muun Väinikki Stoolin tarinoissa löytyvän runon avulla, jo esitetty Suomal. Maaseututeatterissa ja annetaan nyt Runebergin päivänä (5/2 1908) ensi kerran Kansallisnäyttämöllä tämän hieman lisätyn sommitelman mukaan.

HENKILÖT:

v. DÖBELN, kenraali, Porin rykmentin päällikkö v.
1808-09.

v. SCHANTZ }
v. KONOW } kapteeneja.
v. KOTHEN }

GRÖNHAGEN, majuri.

STANDARD, korpraali.

LARM, rummuttaja.

NUORUKAINEN (= N:o 15 Stolt).

ENSIMMÄINEN }
TOINEN } ratsumies.
KOLMAS }

SOTURI nuotiolla.

SOTILASPOIKA.

LOTTA SVÄRD.

ROVASTI.

TOHTORI.

TORPAN TYTTÖ.

VANHUS, ja hänen tyttärensä.

Porin rykmentin sotilaita. Muutamia ratsumiehiä.

Kuvaelmassa: Maamme (nainen), Sota (mies), Sotaja laulurunous (miespuolia), Murhenäytelmä ja Sotamaalaus (ryhmä), Huvinäytelmä ja Laatumaalaus (ryhmä), Kuutar ja Päivätär.

HELSINKI

OSAKEYHTIÖ WEILIN & GOÖS AKTIEBOLAG

1908

ENSIMMÄINEN KUVAELMA.

(Lapuan kenttä iltapäivällä. Vasemmalla istuu vanhus ja itkevä äiti, jonka vieressä lepää ryysyihin puettu nuorukainen. Oikealla Lotta Svärdin telttä, josta tämä tulee pullo kädessä lähestyen sairasta nuorukaista).

L O T T A S V Ä R D .

Kas niin, sinä poikani poloinen!
 Puku ylläs on hurmeunut:
 näin, että sä joukkoa urhojen
 olet vaivalla seurannut!
 Sua varten mun pullossa — pystyhyin pää! —
 viel' tilkkanen olla vois!
 Juo, poikani, huolta se lieventää,
 sitä tarvis nyt kaikkein ois!
 Ujoksut? Mitä vielä? Ma tunnen sun:
 ei kultia laukussais,
 salon töllistä läksit sä taisteluhan
 ja täälläkö kultaa sais?
 Mut et verityöss' ole viimeinen,
 se äsken jo huomattiin,
 ens rivissä hyökkäsit sankarien
 ja haavasi sait, eikö niin?

Älä huoli, millä sä maksanet,
 minä huolekseini otan tuon;
 Lemun taistelun vuoks tämän ansaitset,
 Revolahdesta kaksikin suon.
 Ja jos Svärdini lempeä, miehuukas
 näkemässä nyt ollut ois,
 kun hurmehen vuotaissa haavastas,
 lipun luota et luopunut pois,
 heti ottais hän sinut hoimeihin
 pitäen sua lapsenaan,
 sinun arvoista toista, sen vannonkin,
 sais etsiä kautta maan.

(Viime säkeiden aikana kuuluu ensin hiljaa — rummulla — Porilaisten marssin säveliä, jotka vähitellen katoovat ja alkaa kuulua reipas ääni, joka lähenee lähenemistänsä, kunnes oikealta ilmestyy)

SOTILASPOIKA

(Laulaen).

Mun isän' oli sotilas ja nuori, kauniskin,
 jo viidentoista vanhana hän astui rivihin.
 Tiens' aina kulki kunniaan,
 iloisiin mielin kärsi vaan
 hän kylmää, nälkää, haavojaan,
 mun isän' armahin.
 Laps' olin kun hän läksi pois, kun loppui rauha maan,
 mut uljasta en käyntiään unhoita milloinkaan,
 hattunsa muistan töyhtöineen
 ja muodon ahavoittuneen
 ja kulmakarvat varjoineen —
 ne muistan ainaaan.

j. n. e.

(Laulun lakattua vetäytyy sotilaspoika Lotta Svärdin teltan luo, mihin samassa muutamia ratsusotilaita tulee perältä. Eukko istuu siinä nassakkojensa ja lekkeriensä luona, kun eräs ratsumiehistä reuhaten ja rahoja taskussaan helistellen kääntyy hänen puoleensa).

ENS. RATSUMIES

Ei hätää meillä, nyt viinaa hoi!
Tää poika se kustantaa.
Hei, kuule kultaa, kuinka se soi!
Ja kullalla veikkoja saa!

LOTTA SVÄRD

(Nousten ja vimmoissaan tiuskaisten).

Sun tunnen jo ennestäin!
Olit pantuna äitiäs suojaamaan,
mut missä sun tänään näin?
Mun luonani haavojas vinkuen,
rutiraukkana istuit sie,
olit kalpea, nyt olet taas punainen,
ja missä ne haavasi lie?
Älä väitä, ett' äitisi kuollut on,
apuas ett'ei kysy hän;
tää maa — se on äitisi turvaton,
olet pettänyt äidin tän. (Nyrkkiä puiden).
Waikk' kultia laukkusi täys' sull' ois,
merikin niit' ammentaa,
Jumal' auta, tuommoiselle en sois,
en pienintäkään pisaraa!

(Asettuu jälleen istumaan, kumppanit nauravat ja ratsumies hiipii syrjään).

TOINEN RATSUMIES

Mut meille, sä eukko, tok' antanet kai
pikarin joka mieheen nyt,
näät veljeni sairas hän tilkkani sai
enkä viikkohon ryypännyt.

Mulla ei ole kultia laukussain,
mut lauluja rintani soi,
siis, Lottani, annahan pikarit vain —
nämä toisetkin yhtyä voi.

L O T T A S V Ä R D

(Antaen pikarit).

Juo, poikani, huolta se lieventää,
sitä tarvis nyt kaikkein ois.

TOINEN RATSUMIES

(Muiden kanssa kilistäen pikaria ja juotuaan).

No, siispä nyt urholle maljani tää —
ken ei Kulnevin muistoksi jois.

(Laulaa).

Kun iltaa viel' on hetkinen
ja huvitusta muisto suo,
ma Kulnevista juttelen,
lie sulle tuttu tuo.

Sep' oli vasta kansan mies,
hän elää ja hän kuolla ties,
mies parhain, missä taisteltiin
tai maljaa maisteltiin.

Yöt, päivät kun sai taistella,
sit' ilonansa piti hän,

ja kaatumista kukkana
vaan sankar'-elämän.
Jos mikä aseeks' sattuikaan,
ol' yhtä, kunhan kaasi vaan,
jos miekka taikka pikari,
jos joi tai tappeli.

Hän harras myös ol' lempimään,
nopeesti kullan valitsi;
tulesta tuskin pääsikään,
niin tanssit toimitti.
Yön sitten armasteltuaan,
hän kengän riisui kullaltaan,
ja viinillä sen täyttää soi —
ja lähtömaljan joi!

(Toiset yhtyvät loppunuottiin. Kuuluu rummutusta).

KOLMAS RATSUMIES

Mut tuolla jo joukkomme saapuukin, —
von Schantz sitä johdattaa.
Pian Lotta Svärdkin kenraalin,
von Döbelnin nähdä saa.

(Komppania porilaisia astuu järjestettynä, vaan repaleisena rummun ja piccolon soidessa. Kun nämä ovat asettuneet rintamaan taka-alalle, vetäytyy äskeinen raihmainen nuorukainen syrjään; pian sen jälkeen esiin tulee kahden upseerin seurassa v. Döbeln katsellen tienpuoleissa olevia ja nyökäyttäen päätä Lotta Svärdille).

v. DÖBELN

(Huomattuaan repaleisen nuorukaisen).

Mies, hoi — tule tännemmäks,
nimes ensin kuulla mun suo.

NUORUKAINEN

Min lie nimen pappi se antanutkaan,
sitä ihmiset ei kysyneet,
enimmält' ovat aikani kaiken vaan
mua Lurjukseks' sanoneet.

v. DÖBELN

Hyvä! Lyö nimi silmihin herjaaan,
ja siit' ole vaan suruton.
Mut' missäs, mies, kotis? lausuhan,
ja missä sun turvasi on?

NUORUKAINEN

(*Viitaten mäelle*).

Tuoss' on kotipaikkani mun.

(*Näyttäen kättänsä*).

Tähän näin minä turvaudun.

v. DÖBELN

Kotis laatuun käy, hyv' on turvas myös,
vaan mist' elatuksesi sait?

Näpistyskö vai kirkkojen ryöstö on työs
vai maantierosvouts kait?

NUORUKAINEN

Jos suurta tai pientä ma rosvoilin,
ropo ois toki taskussain,
ja jos kerjäläisenki paljastin,
eheämp' olis nuttukin vain!

v. D Ö B E L N

(Tuodaan N:o 15:n Stoltin takki, rensseli ja pyssy).

Schantz, kapteeni, kuulkaahan!

Ken kaatunehist' oli uljahin

urohist' tämän komppanian?

Sen pyssy ja nuttu ja rensseli sen

nyt tänne te toimittakaa,

nimen hältä ja sankarikalleuden

perinnöksehen tää nyt saa.

(Innostuneena kapteeni v. Schantzille).

Veriss' on tuo nuttu, se mies peloton,

ken tohtivi ottaa sen;

mut vertapa, näen minä, paksult' on

myös ryysyissä Lurjuksen.

Univormu sä siis pue ylles, mies,

nyt nähdessä komppanian;

rivin eessäpä äsken kulki sun ties,

nyt riviin sun asetan.

(Nuorukainen pukee päälleen puvun ja aseet. von Döbeln tuo itse miehen riviin).

Kas nyt olet oiva ja täys sotilas

olenolta ja katsannolt',

olet myös sotaveljemme arvoltas

ja viidestoist' olet Stolt.

Sydämmeltäsi, mieleltäs ole vaan

yhä entisen kaltainen,

Mut vielä jos Lurjukseks sanotaan

vedä miekkasi tiuskaisten.

NUORUKAINEN

Kas, kuinka tuntuu hahmossasi! Yhäti voiht
(Kynnelsilmin kunniata tehden).

Ja jos murheess' onnessa olla saan

mies joukossa sankarien, jos kutsunnusta

sotaanhan olen valmis ja kuolemaan;

Sois Herra jo huomenna sen!

v. D Ö B E L N

Kas niin, sinä joukkoni urhoisin,
jonka uljaana aina ma näin,
nyt riviin kaikki! Ja suorimmin
eestä kunnian, maan: mars eteenpäin!

(*Marssivat pois.*)

Sen ymmärrän.

niin säde näin

(v. Döbeln voikkaisten yhtiö.)

TOINEN KUVAELMA.

(v. Döbelnin huone Joensuussa eli Uudessa-Kaarlepyyissä; yksinkertainen, siististi ja ajanmukaisesti kalustettu huone, jonka seinillä joku Suomen kartta, muotokuvia j. n. e. Taululla ovi; akkuna vasemmalla, mistä suoraan oikealle päin sänky. Sen edessä pieni pöytä rohtopulloinensa, vesilasinensa, y. m.; sängyn jalkapäässä tuoli, jolla sängyssä lepäävän v. Döbelnin univormutakki. Esiripun noustessa voiikkaa kenraali vuoteellansa musta side otsalla. Hetken kuluttua avautuu ovi ja

N:o 15 Stolt (ilmoittaa). Herra rovasti!

ROVASTI

(Lihava, pyylevä, vanhempi mies tulee puuskuttaen sisään.)

Jumala rauhan suokoon! Tilastanne kun tiedon sain, niin heti kiiruhdin ma sairastuoteellenne . . . Sieluanne Jumalan sanalla ma hoivaisin — —

(v. Döbeln yhtiö selin voikkaen ja ähkyen.)

Kas, kuinka tauti hehkuu kasvoillansa! Yhtiö voikkaa hän vain tuskissansa ja vaivoin nousee rinta poltteenen. (Rykäisten). Anteeksi, kenraali, jos kutsumusta

en varronnut, mut huhu varma ties,
ett' oisitte te vailla lohdutusta
ja sieluanne polttais tuskan lies.

(v. Döbeln voihkaisten yhä).

Tuo tuska, ahdistus on kaiken varmaan
vain merkki siitä, että puhdistuu
näin sielu synnistänsä! Pääni harmaan
kautt' uskaltaisin . . .

TOINEN KUVAILMA

v. DÖBELN

(Havahtuen.) Kuka täällä on muu!

ROVASTI

(Kumartaen.)

Jumala rauhan suokoon! Sielunpaimen,
totisen Herran palvelija,
jok' ohjais korkeutehen aina taimen,
jos valkeuteen se pyrkii . . .

v! DÖBELN

Tuskiain
viel' lisää pimeys synkkä, sysimusta . . .
Moist' onko nähty? Vankiraukan lailla
ma näännyn yössä . . .

ROVASTI

Kohti kadotusta?
Siis sentään sielu vapautusta vailla?
Kenraali, vapautus on yksin Hällä,
ken valkeus on ja valon suoda voi.
Mik' arvo onkaan ihmis-elämällä,
jos peittyi meiltä armon päivän koi?

v. DÖBELN

Sen ymmärrän. Jos käynte valkeudessa,
niin säde suokaa . . .

ROVASTI

En minä, en,
vaan Herra valkeus on, hän vankeudessa
valoa isooan kautt' ihmehen
ikuiseen valoon taitaa aina johtaa,
ja kahlehista synnin vapauttaa,
jos uskon vakaan Häneen vain hän kohtaa
ja Kristukseen. Näin sielu rauhan saa.
Hän siis, ken tie ja totuus on ja valo,
ikuisen rauhan temppeliin voi viedä,
miss' asuu viileys . . .

v. DÖBELN

Mikä rinnan palo!
En lankain kiertyvään ma määrää tiedä,
siis vilpoisuutenne te mulle suokaa,
jos sen te voitte . . .

ROVASTI

Kuinka? Minä? En,
vaan Herra ihmeit' tekee! Juokaa! (*Tarjoo pikarin ch-
toollisviiniä*).

v. DÖBELN

Häh? Juoda itsekin ma osannen (*juo vesilasista*).

ROVASTI

Siis puuttuu usko teiltä . . .

v. D Ö B E L N

Ihmeihinne?

Ah, itse parhaan lääkkeen tiedän jo.

R O V A S T I

(Innostuen.)

Kopean, korskan tie käy aina sinne,
 mik' kauhun on ja tuskan asunto,
 miss' sairas yössä voiikkaa kadotuksen
 iloksi sen, jok' itse pimeys on,
 ja missä toivo sammuu pelastuksen
 ja musta yö on hällä loputon!

(Yhä kiihkeämmin.) Ken hylkää polun Herran nöyrän
 lampaan,

hän valtakuntaan joutuu ijäiseen,
 miss' asuu voiike, parku, kipu hampaan,
 niin, helvettiin ja valtaan perkeleen . . .

v. D Ö B E L N

(Ärjäisten.)

Nyt vaiti, pappi! Vasta tuomiolla
 voit kiljua sa moisin suurin suin!

R O V A S T I

(Kumartaen.)

Anteeksi, kenraali, jos tuokiolla
 niin pelkäst' aattehesta innostuin,
 ett' aikoisitte käydä eteen Herran.

v. DÖBELN

Sen tehdä voin ma, mutta pystypäin
jos vain on sallittuna niin se kerran!

ROVASTI

Ei, kenraali, vaan uskovainen näin
jos kääntyy anovaisna puoleen taivaan
sen tehköön nöyryten ja katuen.
Kas, silloin lohdutusta saada vaivaan
voi ihmissielu kurjan syntisen . . .

v. DÖBELN

Vie hiiteen synnin synkkä orjan oppi,
en päättä käy mä tuomiollekaan!
Mut vapaaks tahdon, pois tää vangin koppi!
Hoi, lurjus!

N:o 15 STOLT

(Ilmestyy ovelle.)

v. DÖBELN

(Käskevästi.)

Vieras ulos saata vaan
ja tohtor' kutsu!

ROVASTI

(Kääntyy päivystäjään.)

Varmaan kadotuksen
kenraali uskonon saa kuoltuaan.

Ma tulen, neuvon, sanat lohdutuksen
tuon hälle: hänpä hetken kuultuaan . . .

v. D Ö B E L N

(Äkkiä ärjäisten).

Prelaatti pois! Ken papin tänne toi?

R O V A S T I

(Päätänsä heilutellen.)

Näin käykö haastaa kuolemaisillansa!

v. D Ö B E L N

(Kuten äsken).

Sa laita, ett'ei täällä suunsa soi!

R O V A S T I

(Hommautuu lähtemään).

Vaan itse vastatkoon hän onnestansa:
ma tein, mink' ihminen ja pappi voi!

(Rovasti poistuu verkallensa päivystäjän saattamana).

v. D Ö B E L N

(Ähkiä ja voiikkaa edelleen koettaen suontansa).

Mi polte suonissain! Mut polttavampi
on hehku kuuma mulla mielessäin
ja tuska taudin tuskaa ankarampi
syvältä tuntuu yhä silmissäin.

(*Samassa astuu sisään lääkäri, nuori, kalvas mies, rientäen tervehtimään v. Döbelniä.*)

TOHTORI

No, kenraali, kuin laita teidän on?

Rovastin jättävän näin pihaton

v. DÖBELN

(*Keskeyttäen.*)

Turhuutta paljon, tohtor', uskotahan,
ma lienen vapaa-uskoja jos ken;
mut lääketaitoon sai mun luottamahan
tää otsani ja ystävään Bjerkén.
Siis olen noudattanut tahtoanne,
kuin lapsi maannut, niellyt rohtojanne
ja niitä pöydälläni kärsinyt.

TOHTORI

Ma lääketaitoon luotan itse myös.

v. DÖBELN

Te tiedettänne seuraatten, sen tiedän,
mut päiviäkö senvuoks maaten vietän?
Ei, rikkokaa kuin mies sen säännöt nyt!

TOHTORI

Mut sallikaa mun mieleen sentään johtaa,
ett' tähtää lääketaito elämää
ja edesvastuu tästä mua kohtaa;
vaan kuitenkin, jos tahtonne on tää, —

v. DÖBELN

Se tahton' on, mun täytyy taudin alta
nyt päästä, nousta vaikka haudastain.

(Tykkien jyskettä).

Haa, kuulkaa! Tykkein jyske Juuttahalta
Siell' arpa lyödään Suomen sotijain.
Nyt estetyksi tulla joka hetki
voi Adlercreutzin palauksen retki.
Kuin käy sun sitten, väki urhoinen?

TOHTORI

Se ilman teitä tulkoon toimehen.

v. DÖBELN

Ei, tohtor', ystäväni, keino keksi,
mun sinne päästä, vaikka huomiseksi
ma kivun saisin kymmenkertaisen!

TOHTORI

(Itseksensä).

Tuo puna kalvakkaisissa poskipäissä . . .

(Mieltii hetken, pyyhkäisee sitten äkkiä kaikki rohtopullot
alas pöydältä. Päätävästi).

Nyt, kenraali, ei estett' ole näissä!

v. DÖBELN

(Nousee horjuen ylös tohtorin avulla).

Ma nousen, vaikka jaloin horjuvin!
— Suur kiitos, ystävä! ja suuta sitte!

(*Syleilee tohtoria*).

Te selvemmin kuin muut mun ymmärsitte.
Olette mies, niin olen itsekin.

(*Tohtorille*).

Tää side sitokaatte otsalleni,
ma pyydän, ystäväni! Lurjus sa,
heponi satuloi! (*Stolt ulos*). En itselleni
ma rauhaa suo! No, hattu naulasta . .
ja miekka vyölle vain! Noin! Kiirehtänyt
väkeni taistoon lie, kun levähtänyt
ma päivää olen kaks. Nyt, ystäväni,
hyvästi jääkää, jyske Juuttahalta
sais nousemaan mun vaikka maankin alta!

(*Bientää pois. Tohtori hänen jäljessensä*).

S O T U R I

v. K(oulun) E N

Mut siinä ei ollut mitään
juttua, josta ei ollut mitään
ainakaan. Ja se on ollut
ainakin joku asia, josta
kukaan ei tiedä. Ja se on
vastaan, ja se on vastoin
ja se on kohtaan. Ja se on
vastaan.

Ja händänkä, ja händänkä,
niih könnäkö, ja händänkä,
niih könnäkö, ja händänkä!

(*Ratkeaa makaa muuttin*).

(*Pyhästä lähten*).

No, Injoan kiitos, tyvät lyötiin sentään,
mut vavoin järkälekköä tojuttii!
Kai näitte veikei, kinnä pöppö lentii,
sen pirtti ampui mitali helvettiin.

KOLMAS KUVAEELMA.

(Juuttaan taistelukenttä jonka laiteelle v. Döbelnin joukot ensimmäisen rynnäköön jälkeen ovat asettuneet iltapäivällä vapaasen lepoasentoon; hieman kaltevalla rinteellä nähdään kivääri- ja sotilasryhmiä; muutamat puhdistavat aseitansa, toiset nuokkuvat nuotiolla, joku sitoo haavojansa j. n. e. Nuotioseurassa joku soturi alkaa pian — esiripun noustua — laulun „Hurtti-ukosta“).

SOTURI

(Laulaa).

Nuotioll' ei Hurtti vanhuksella
jutun puutett' ollut milloinkaan;
usein yöhön istui valvehella
kertoellen muistojaan,
nysääns' yhä sytytellen vaan
ja sen kohta taasen unhottain.

j. n. e.

(Pari värssyä lisäksi valittava).

v. K O N O W

(Pyyhkien hiekiä otsaltansa).

No, Luojan kiitos, ryssät lyötiin sentään,
mut vaivoin jääkärjoukko torjuttiin!
Kai näitte, veikot, kuinka piippu lentää —
sen pirut ampui multa helvettiin.

v. K O T H E N

Ja multa poskiparran korvensivat,
 kuin nurkkaparturit tään harvensivat!

v. S C H A N T Z.

Viis siitä! Mutta kuinka kauvan tässä
 kuin laiskat koirat vielä nuokutaan?
 On poissa kenraali, kun ryssät lässä,
 kai puoskar' urhon nälkään tappaa vaan.
 Hiis vieköön ropit, rohdot, lääkärit!

v. K O N O W

Ne vieköön perkele! Ja kaikki jääkärit,
 jotk' ampui piipun multa hampaistani!

v. K O T H E N

Mut siin' ei kyllin, että puoskari
 siell' urhon kuoppaa. „Huolen lampaistani
 ma pidän“, lausunut ol' rovasti
 ja itse aikonut luo potilaan.

v. K O N O W

Ja haudankaivajan jos otti mukaan,
 niin kolminaisuutt' ei voi laittaa kukaan!

*(Ratkeaa makeaan mahanauruun ja saa muutkin
 siihen yhtymään).*

v. K O T H E N

Mut silloin saatana sai laihan ruu'an,
 kun miehen tietten lamas puoskarit!

V. KONOW.

Meist' taivaasen voi ehkä päästä muuan,
(nyökäten päällensä v. Schantziin päin).

muut perii piru niinkuin — majurit!

(Naurua. Äkkiä kuuluu kaukaista rummutusta, johon yhtyy kaukaisia, kasvavia hurraahuutoja).

GRÖNHAGEN.

(joka on seisonut taustalla, äkkiä).

Vait! Kuule! Kummulla nyt hurratahan.
 Se vasta ääntä! Mistä riemuitahan,
 kun huuto täyttää vainiot ja loukot,
 ja kasvaa, paisuu, nielee sotajoukot,
 ja vyörykkeenä vierii laksohon?

V. KONOW

(Tähystäen sivulle).

No, vie mun piru, ellei vuoteeltansa
 tuoss' saavu Döbeln, vanne otsallansa!

V. SCHANTZ.

(Huutaen miehille)

Larm, rumpu käymään, hurraa ponneton,
 se jalo, uljas, armas kenraal' on!

KAIKKI:

Se jalo, uljas, armas kenraal' on!

(Kaikki asettuvat riviin. Larm lyö kauheasti rumpua. Kaikki hurraavat v. Döbelnin ilmestyessä takaalalta; hetken perästä lakkaa melu, Döbeln seisautuu taka-alalla olevalle kunnaalle, tervehtii joukkojansa ja astelee vitkaan rintamaa)

alas katsellen tuimasti soturejansa. v. Kothenin joukossa huomaa hän korpraali Standardin, jolta on toinen kenkä pois ja jalka verissä; tämän kohdalla hän seisautuu käsi otsallaan, katsoo pitkään häneen ja virkkaa vihdoin)

v. DÖBELN

Mitä on järjestystä, Kothen, moinen:
millainen onkaan numero seitsemäs!

Jalassa saapasruojut on ja toinen
taas vallan kengättä ja verikäs.

Nimesi?

KORPRAALI STANDARD

Standaar!

v. DÖBELN

Olithan kait
sä Kauhajoella sekä Lapualla?
tämänkö palkan voitostamme sait?

KORPRAALI STANDARD

(astuen esiin ja kohottaen kiväärinsä).

Kenraali . . .

v. DÖBELN

Puhuos suoraan, kunnan ukko!

KORPRAALI STANDARD

Täss' antamanne pyssy vielä on!

Sen piippu viel' on eheä, ja lukko
lyö tulta, siinä kylliks olkohon.

Ei pukuani soimattane vainkaan,

ei muilla verho paremp' ole lainkaan,
ja miest' ei arvattane vaatteihin.

Kengässä taikka ei, ken huoli tuosta,
vaan laittakaatte, ettei tarvis juosta,
niin jalka seisoo saappahattakin.

V. D Ö B E L N

(*Kohottaa äänetönnä hattuaansa jatkaen matkaansa ja huomaa Larmin*).

Jo etkö, veikko, ole kyllästynnä,
tääll' eikö löydy miestä nuorempaa?
Täss' olet kaiken päivää köykistynnä,
et liikkumaan nyt palikoitas saa.

L A R M

(*Harmillisesti*).

Kenraali, kuin poikain eihän vanhan solju työ!
Mut kaks on mulla kättä vahvaa, jäykkää.
Jos huudatte kuin Armfelt: „Päälle käykää“!
Larm harvakseen, mut hartahasti lyö.

V. D Ö B E L N

(*Hymähtäen ojentaa kättä sankarille ja jatkaa kulkuansa nähden kalvenneen nuorukaisen, tuonoisen sotilaspojan, jolle ärjähtää*).

Ken olet, moukka? Onko sulla selko
kuin miehen kuolla käy, vai liekö pelko
sun kasvos, kurja, kalvistanut näin?

SOTILASPOIKA

(astuen esille ja avaten vanhan, harmajan nuttunsa niin, että verinen povi näkyy).

Kenraali, tuon sain tappelussa hiljan!

Kenties se verta vuotanut on viljan

ja kasvot ehkä kalvistanut näin;

mut urhoin kanssa vielä käydä voisin,

tosinpa kaaduin, vaan nyt koittaa soisin

ma toinnuin taasen, teidät nähtyäin!

v. D Ö B E L N

(Pyyhkäisten kyöneleen silmästänsä, nyökkää hän nuorukaiselle, kääntyy joukkoonsa ja paljastaa miekkansa).

Siis taisteluun, sa väki verraton!

Se minkä näin, kaikk' arvelukset poistaa,

taas silmä kirkkahana mulla loistaa,

tää päivä voiton päivä vielä on!

Tääll' ei, vaan tuolla miekkaa saamme koittaa!

Uroilla näillä maailman voi voittaa,

ei varrota, nyt itse rynnätään.

v. K O T H E N

Nyt, pojat, voittoon taikka kuolemaan!

v. S C H A N T Z

(Komentaen).

Kiväärin olalle!

v. DÖBELN

Mars! Eespäin vaan!

(Kaikki upseerit vetäisevät miekkansa huotrastaan. v. Döbeln ojentaa omansa taka-alalle päin, miehet rivissä, rummut käy ja joukko lähtee liikkeelle astuen ympäri näytämöä ja sitten järjestyksessä oikealle laulaen ja soittaen „Porilaisten marssia“.)

M A R S

Siis taisteluun, se väki vertaton!
 Se minke näin, kaikki arvokkaset poistaa,
 Kenraali, kenraali, kenraali, kenraali, kenraali,
 Mut kaks kaks, kaks kaks, kaks kaks, kaks kaks,
 Tällä on, tällä on, tällä on, tällä on, tällä on,
 Larm, larm, larm, larm, larm, larm, larm, larm,
 oi vartota, nyt itse tyrnättään.

v. DÖBELN
v. KOTHEIN

(Hymähtäen ojentaa kätensä sankarille ja jalkaan kulluunsa
 Nyt poist voittoon taikka kuolemaan!
 laspejan, jolle ärjähtää.)

v. SÖHNEN

Ken olet, moukka? Onko sulla selko
 kuin miehen kuollessa? Vai liekö pelko
 sun kasvot, kurja, kalvovastatant näin,
 Kiväärin olalle!

NELJÄS KUVAEELMA.

(*Sama taistelutanner. Ympäri kenttää kaatuneita, joista pari etu-alalla, ja haavoittuneita, tykkien lavetteja y. m. On ilta-yö. Viimeiset salamat näkyvät taivaan rannalla ja poistuvan ukkosen jyryä kuuluu. Sitten vilkkuu tähtiä ja pilvien lomasta näkyy kuu. Hetken kuluttua hiipii hiljaa tantereelle „Torpantyttö“ kulkién ympäri kenttää ja etsien kaatuneiden sekä haavoittuneiden joukosta sulhoansa; kun tätä ei löydy, palaa hän verkkaisin askelin ja allapäin äitinsä luo, joka on ilmestynyt oikealle ja jäänyt häntä odottamaan. Äitiinsä nojautuneena laulaa hän sitten kolme viimeistä värssyä „Torpan tytöstä“).*

TORPAN TYTTÖ

Tee hauta mulle, äitini, jo päättyy päivät multa;
paennut taistelua on tuo kurja sulho-kulta,
mua muistanut ja itseään ja sua kuullut vaan,
ja veljein toivon pettänyt ja isiensä maan.

Kun tuli muut, mut armas ei, hänt' itkin kaipaellen,
mä luulin hänen kaatuneen uroona tanterellen;
suruni oli suloinen, ei haikea kuin nyt,
hänt' oisin tuhat vuottakin mä surra mielinyt.

Voi äiti, yöhön pimeään mä etsin kaatuneista,
mut noita armaan kasvoja ei ollut kellään heistä.
Viekkassa tässä maailmass' en viihdy kauempaa:
kuolleissa kosk' ei ollut hän, mä toivon kuolemaa.

(*Vetäytyvät syrjään verkkallensa.*)

VANHUS

(On laulun aikana tullut näyttämölle, keksii kaatuneen „Pilven veikon“ oikealla ja jää kädet ristissä seisomaan vainajan luo, samalla kun tytär viskautuu hänen ylitensä, ja laulaa).

„Voi, nyt harja majastani murtui,
rae viljan sorti saraltani,
taloa nyt arvokkaamp' on hauta.

Voi, kun tuollaisna sun näen jälleen,
kunniani, vanhuuteni turva,
taivaan lahja, äsken suuri, jalo,
nyt kuin hiekka halpa, jolla makaat.“

TYTÄR

(*Nousten vitkaan ylös.*)

Kallein kaikesta, mit' ompi maassa,
olit sylihini suljettuna,
kahta vertaa kalliimpi nyt vielä
olet mulle mullan sulhosena.

Enempi kuin elämä on lempi,
enempi kuin lempi moinen kuolo!“

(*vetäytyvät pois.*)

(*Perältä kuuluu kaukainen, hillitty taptö, joka hiljaa kuolee pois. Loma-aika. Sitten tulee v. Döbeln kumarruksissa ja nousee miettiväisenä keskelle kenttää olevalle kummulle, jolle kuun valo sattuu. Hetken seisottuansa puhkee hän puhumaan.*)

Työ tehty on, ma pääsin voittajaksi. (*Vaitiolo.*)

Yks' viel' on toimi. Vapaaks' sanotaan
mun uskoni; se mulle kunniaksi:

vapaana synnyinkin ma maailmaan!

Niin kunne kulloin aatokseni lähti,
sä olit matkan pää, sen johtotähti,

sä tahdollas jok' ohjaat elämää!

Sun puolehes luon silmäni nyt tässä,
miss' silmä kuolon vaan on näkemässä,
Sua kiittää saan tässä ilman näkijää.

Sä synnyinmaani jälleen annoit mulle
kun yöhön vaipui toivo uupuen.

Sä kaikki tiedät, tutki, voinko Sulle
mä arvon antaa lahjastas vai en!

Työt' orjan olkoon Herraans' imarrella,
min' en voi kerjätä, en kumarrella,
en palkan toivoss' enkä suosion.

Iloisna tahdon etehesi tulla,
vapaalla miellä, päällä nostetulla,
se miehen suoraa rukousta on.

Sä voittoon soit mun sotajoukot viedä,
mun, joka vaivoistani vapisen;
ruumiini raihnas ponnistust' ei siedä,
mit' oisin yksin saanut toimehen?

Ääni (ylhäältä taustalta).

Mut miehill' äsken saarrejuill' on voitto
ja Suomellemme vapauden koitto
on viritetty toimestasi sun.

V. D Ö B E L N

Mut voiton, voiman annoit Sinä yksin,

Jumala, veli, millä nimityksin

Sua maininenkin, kunnia on Sun!

(Samassa ilmestyy äkkiä taustalta „Maamme-apoteosia“ esittävä kuvaelma: keskellä — jalustalla — kreikkalaispukuinen Maamme, toisessa kädessä peitsi, toinen nojaten Suomen vaakunakilpeen: tämän molemmilla puolin suomuspuvuissa Sotaa ja Rauhaa esittävät henkilöt kilpinensä ojentaen toinen

miekan kärjessä sepelettä, toinen kädellensä palmunlehvää ylös Maamme-äitiä kohden; näiden viressä toisella puolen Sota-, toisella Sivistyshistoriaa esittävät immet istuvassa asennossa, sitten toisella Murhenäytelmä ja Taistelumaalaus, toisella Huvinäytelmä ja Laatumaaalaus; lopuksi taas Sankarirunoutta ja Laulu- eli ballaadirunoutta kuvaavat mieshenkilöt samoin kreikkalaisissa puvuissa, toisella lyyra, toisella harppu; ja jos tahdotaan, voidaan näitä vielä lisätä.*) — v. Döbeln on vetäytynyt syrjään Näkymätön naisten ja lasten kuoro laulaa — jousisoitinten. säestyksellä ja hillitysti — juhla- virren: „Oi, Herra siunaa Suomen kansaa j. n. e. Laulun vaiettua vaitiolo).

SANKARIRUNOUS

(Lausuen).

Oi synnyinmaa, mik' osakses lie luotu?
Illoko lie vai murhe sulle suotu,
salattu tuleviin on aikoihin!

LAULURUNOUS

(Samoin).

Mut kuinka riemutinnat tai surret silloin,
niin kauniimpaa et päivää muista milloin,
kuin päivää tätä, päivää Döbelnin.

*) Etualalla sinertävä, kuvaelma vaaleanpunertavassa valaistuksessa, kunnes Päivätär täyden päivävalaistuksen tuo aivan lopussa. Sota (mies) hopeisessa suomuspuvussa, kypärä, vyö ja kilpi kultainen; Rauha (nainen) kultaisessa suomuspuvussa, kypärä, vyö ja kilpi hopeaa; Sotahistoria kirjoittaen kilpeen, Sivistyshistoria pergamentille; Näytelmätaiteet naamioinensa, Sotamaalaustaieteella Soihtu, LaatumaalankSELLA paletti ja sivellin.

S O T A H I S T O R I A

(Laskee seppeleen patsaan edessä lepäävän vainajan ylitse).

Kunniata sankarille!

Kunnioittuna hän maatkoon!

S I V I S T Y S H I S T O R I A

(Tehden samoin toiselle).

Miehuus, miehen kunto sille
pysyväisen muiston taatkoon.

K U U T A R

(Sotahistorian ja murhenäytelmäryhmän välissä).

Sotaiset pilvet taivaan lientää nuo,
mut sota sankareita myöskin luo!

P Ä I V Ä T Ä R

(Sivistyshistorian ja Huvinäytelmäryhmän välissä).

Viel' uusi päivä kaikki muuttaa voi,
jos Herra rauhan kukkain kasvaa soi!

(Tämän jälkeen alkaa äskeinen kuoro laulaa samaa juhlavirttä „Oi, Herra siunaa j. n. e., mutta heti muutaman säkeen jälkeen katkaisee sen „Porilaisten marssin“ säveleet, jotka vuorostansa taas antavat sijaa voimakkaasti aloitetulle ja laulettulle „Maamme“-laululle, mihin yleisö heti yhtyy.

HUOM.! Jos tahdotaan, voidaan „Maamme“ laulaa jo heti kuvaelman ilmestyttyä, jolloin loppu jätetään pois taikka lauletaan vain „Maamme“ heti viimeisten säkeiden jälkeen).

miekan kärjessä...
 Maamme-äitiä kahden, näiden riveissä...
 (Laulun lopuksi...)
 Huvinäytelmä ja...
 Kimmus...
 uita ja...
 samoin kreikkalaisissa...
 ja jos tahdotaan...
 on veläytynyt...
 laulaa —
 virren: „Oi, Herra...“
 vaistua vaitiolo).

Miehen miehen kanto sille
 pyryäisen...
 SÄVÄL

KUUTAR

(Sotahistorian ja...
 Hoko...
 Sotaisot...
 mut sota...)

PÄIVÄTÄRÄ

(Sotahistorian ja...)

Viel' unsi päivä kaikki muuttas voi,
 Jos Herra...
 niolim astium...)

(Tämän...
 julkaitta „Oi, Herra...“
 särkeä...
 josta...
 ja...
 suu...
 ki...
 lä...
 so...
 me...)

NÄYTELMÄKIRJASTO

N:o	Hinta	N:o	Hinta
1. <i>Payard. Ei savua ilman tulta.</i> Suomentanut O. J.	—: 75.	24. <i>Eduard v. Bauernfeld. Tun-</i> <i>nustukset</i>	1: 25.
2. <i>Hemmo Kallio. Pärtytyn yö</i>	1: 50.	25. <i>Juhani Sjöström. Irja . .</i>	1: 75.
3. <i>Vihtori Lähde. Kohtaus</i> <i>kuntakokouksessa. . . .</i>	1: —.	26. <i>Brandon Thomas. Charleyn</i> <i>täti</i>	1: 75.
4. <i>Tyhmä Jussi. Mukaelma</i> <i>ranskankielestä.</i>	1: —.	27. <i>Jalmari Järviö. Tehtaan-</i> <i>tyttö</i>	1: —.
5. <i>Wolfgang Gyalui. Kuher-</i> <i>rusajan kuluttua</i>	—: 75.	28. <i>Eino I. Parmanen. Valoon,</i> <i>vapauteen</i>	—: 60.
6. <i>Edouard Pailleron. Kipinä.</i>	1: —.	29. <i>Emil Perttilä. Tiedo ennen</i> <i>kaikkeaa</i>	—: 75.
7. <i>Georg Richard Kruse. Sydä-</i> <i>mettömät</i>	1: —.	30. <i>Vuoritsalo. Hiukan sekava</i> <i>juttu</i>	1: —.
8. <i>Demetrius Schrutz. Sähkö-</i> <i>rakkautta</i>	—: 75.	31. <i>Miina Häger. Oivia aseita</i>	—: 75.
9. <i>Ludvig Fulda. Neiti Leski.</i>	1: —.	32. <i>Ch. Nuijter ja J. Derley.</i> <i>Lasi teetä</i>	—: 75.
10. <i>Leopold Adler. Kolme sanaa</i> <i>vaan</i>	1: —.	33. <i>O. Blumenthal ja G. Kadel-</i> <i>burg. Eläviä kuvia . . .</i>	1: 75.
11. <i>Paul Perron. Minä ja anop-</i> <i>pini</i>	1: —.	34. <i>Otto Roquette. Hämräseura</i>	—: 75.
12. <i>Felix Hornborg. Virkistys-</i> <i>matka</i>	1: 75.	35. <i>Ossi Johansson. Kun pitä-</i> <i>jään tuli uusi pappi. .</i>	—: 75.
13. <i>Felix Hornborg. Perintö .</i>	—: 75.	36. <i>Martti Vuori. Savon sydäm-</i> <i>messä</i>	1: 50.
14. <i>Felix Hornborg. Julian suu-</i> <i>delma</i>	—: 75.	37. <i>Martti Vuori. Korkea oike-</i> <i>us istuu.</i>	—: 75.
15. <i>E. Huhtinen. Tukkipaikka</i>	1: 50.	38. <i>Ferdinand Bonn. Sherlock</i> <i>Holmes</i>	1: 75.
16. <i>Emil Perttilä. Suutarin</i> <i>mökillä</i>	—: 75.	39. <i>Henrik Hertz. Luutnantti</i> <i>täysihoitolaisena</i>	—: 75.
17. <i>Kaarle Halme. Seikkailu</i> <i>jalkamatkalla</i>	1: 50.	40. <i>Otto Bertram. Äidinkatse.</i>	—: 75.
18. <i>Hemmo Kallio. Seitsemän</i> <i>veljestä</i>	2: —.	41. <i>V. Frerking. Salaisuus. .</i>	—: 75.
19. <i>Barriere. Taistelu ja voitto</i>	1: —.	42. <i>V. Frerking. Sovinto. . .</i>	—: 55.
20. <i>Kaarle Halme. Opas seura-</i> <i>näyttelijöille ja seura-</i> <i>näitelmien toimeenpani-</i> <i>joille.</i>	1: 25.	43. <i>V. Frerking. Mieluinen</i> <i>yllätys</i>	—: 75.
21. <i>I. R—nen. Pursilammen</i> <i>torppa</i>	—: 75.	44. <i>Emil Perttilä. Taudin hou-</i> <i>reessa</i>	1: 25.
22. <i>Emil Perttilä. Protesi . .</i>	—: 75.	45. <i>Anton Tshehow. Kosinta .</i>	—: 75.
23. <i>Gerhard Hauptman. Kanku-</i> <i>rit</i>	1: 75.	46. <i>Anton Tshehow. Karhu. .</i>	—: 75.
		47. <i>Arthur Schnitzler. Kaksi</i> <i>kirjailijaa</i>	—: 75.
		48. <i>Arthur Schnitzler. Viimej-</i> <i>set naamiot</i>	—: 75.
		49.	
		50. <i>Kenraali v. Döbeln. . . .</i>	1: 25.

Selittävä luettelo koko näytelmäkirjastosta lähetetään pyydettyäessä.

Yrjö Weilin.